Abair, Pléigh agus Scríobh le chéile!

PDST
Professional Development Service for Teachers | An tSeirbhís um Fhorbairt Ghairmiúil do Mhúinteoirí

RÓL:
Cinntíonn **an tÉascaitheoir** go bhfuil gach duine sa ghrúpa ag comhoibriú lena chéile, go bhfuil gach duine dírithe ar an tasc foghlama, go mothaíonn gach duine lárnach sa phróiseas agus go mbíonn deis acu páirt a ghlacadh san obair.

LEIDEANNA:
- Cloisimis ó … anois.
- Suimiúil, ach fillimis ar an tasc anois.
- Féachaimis air seo arís.
- Cad iad na straitéisí a úsáidfimid chun é seo a chur i gcrích?
- Ar mhaith leat rud a rá faoi…?
- An aontaíonn gach duine go…?

RÓL:
Déanann **an Taifeadóir** nóta de smaointe, conclúidí agus cinntí an ghrúpa. Úsáideann sé/sí eagraí grafach, smeach-chairt nó cárta gníomhach foghlama leis na nótaí sin a chur in iúl.

LEIDEANNA:
- Cad a scríobhfaidh mé síos?
- Sílim go ndúirt tú…. An bhfuil an ceart agam?
- An scríobhfaidh mé an smaoineamh/tuairim sin?
- An gcuirfidh mé ciorcal timpeall ar/líne faoi na smaointe is mó a thaitníonn linn?
- Cuirfimid an tuairim sin leis an tuairim seo…
- An úsáidfidh mé grafach chun é sin a shoiléiriú?

RÓL:
Cinntíonn **an Maor Ama** go bhfaigheann gach duine sa ghrúpa deis cainte agus an méid céanna ama. Spreagann sé/sí an grúpa le fanacht ar thasc agus coimeádann sé/sí súil ar an am.

LEIDEANNA:
- Táimid leathbhealach tríd ag an bpointe seo.
- Tá cúig noiméad fágtha againn chun é seo a phlé.
- An féidir linn deireadh a chur leis an bplé seo tar éis trí noiméad eile le bhur dtoil?
- An féidir linn bogadh ar aghaidh chuig an gcéad rud eile le bhur dtoil?
- Ba mhaith liom cuireadh a thabhairt do….labhairt anois.
- An féidir liom iarraidh ar ……. a t(h)uairim a thabhairt ag an bpointe seo?

RÓL:
Cinntíonn **an Seiceálaí** go roinneann gach duine sa ghrúpa a chuid tuairimí. Cuireann sé/sí ceisteanna orthu le cinntiú go dtuigeann gach duine an t-ábhar. Is féidir leis an seiceálaí litriú/sonraí a chinntiú i bhfoclóir/sa leabhar/ar líne.

LEIDEANNA:
- Céard a chiallaíonn sé sin?
- An féidir leat é sin a shoiléiriú le do thoil?
- Ar mhiste leat é sin a rá uair amháin eile más é do thoil é?
- An bhfiosróidh mé sin sa leabhar/ i bhfoclóir/ar líne?
- Ar mhaith leat é sin a leathnú amach?

Ag caint sa rang	Ag cur ceisteanna	Ag obair le chéile!	Briathra Modh ordaitheach	Aimsir chaite	Aimsir fháistineach	Aimsir láithreach
Dia duit/ Dia leat!	An bhfuil cead agam dul...?	Tuigim/ Ní thuigim	Abair	Dúirt	Déarfaidh	Deir
Anseo!/ i láthair/ as láthair	An bhfuil cead agam_____ a fháil?	Tá a fhios agam ach.../Níl a fhios agam...	Bain	Bhain	Bainfidh	Baineann
Níl sé/sí ar scoil inniu	An bhfuil cead agam ceist a chur ar..?	Táim i bponc.	Caill	Chaill	Caillfidh	Cailleann
Tá sé/sí fós breoite/tinn.		Tá fadhb agam.	Cuardaigh	Chuardaigh	Cuardóidh	Cuardaíonn
Seo mo nóta duit.	An bhfuil cead againn tosú?	Rinne mé botún.	Déan	Rinne	Déanfaidh	Déanann
Seo mo dhialann duit.	Conas a déarfá ____ as Gaeilge?	Rinne mé dearmad glan ar...	Dear	Dhear	Dearfaidh	Dearann
Gabh mo leithscéal.	Conas a litreofá_______?	Ní féidir liom.../Nílim in ann...	Fág	D'fhág	Fágfaidh	Fágann
Le do thoil/Más é do thoil é	Litrigh é sin le do thoil	Chinntigh mé é le....	Féach	D'fhéach	Féachfaidh	Féachann
Comhghairdeachas	Abair arís é le do thoil	Fuair mé amach go/gur...	Feic	Chonaic	Feicfidh	Feiceann
Comhghairdeas leat		Thug mé faoi deara go/gur...	Fiosraigh	D'fhiosraigh	Fiosróidh	Fiosraíonn
Beannachtaí na Féile ort!	An miste (Ar mhiste) leat é sin a rá arís?	Ba mhaith liom a rá go/gur...	Léigh	Léigh	Léifidh	Léann
Tréaslaím leat/libh!	An miste leat sin a scríobh ar an gclár bán?	Ba mhaith liom mo bhuíochas a ghabháil le...	Mínigh	Mhínigh	Míneoidh	Míníonn
Mí-ádh!	An bhféadfá cabhrú liom?	Chuardaigh mé ar líne.	Pléigh	Phléigh	Pléifidh	Pléann
Maith thú!	Tig leat cabhair a thabhairt dom?	Tháinig mé ar seo ar líne!	Scríobh	Scríobh	Scríobhfaidh	Scríobhann
Ar fheabhas!	An cuma leat má...?	D'oibrigh mé le...	Scrúdaigh	Scrúdaigh	Scrúdóidh	Scrúdaíonn
Tá sin go hiontach!		Táim ag comhoibriú le...	Taispeáin	Thaispeáin	Taispeánfaidh	Taispeánann
Bíodh lá deas agat.	An féidir liom foclóir/ríomhfhoclóir a	Bhain mé úsáid as...	Tosaigh	Thosaigh	Tosóidh	Tosaíonn
Slán leat.	úsáid?	Ar dtús/ I dtosach báire	Tuig	Thuig	Tuigfidh	Tuigeann
Go raibh maith agat.	An féidir liom fiosrú ar líne?	Ansin/ ina dhiaidh sin/ Ar deireadh	Úsáid	D'úsáid	Úsáidfidh	Úsáideann

Téarmaí Litríochta & Scannánaíochta

Briathra	Ainmfhocail	Aidiachtaí		Ainm Briathartha	Mothúcháin	Téarmaí	Réamhfhocail chomhshuite
An chopail 'is'	bean	álainn	fada	ag tabhairt	áthas	aisteoir	in aice
Bí	bás	borb	fuar	ag úsáid	brón	amhrán	in aghaidh
Braith	béim	cainteach	fuarchúiseach	ag léiriú	cumha	atmaisféar	i rith
Ceap	caidreamh	casta	gairid	ag taispeáint	déistin	codarsnacht	ar feadh
Clois	carachtar	cineálta	gealgháireach	ag féachaint	díomá	culaith	ar nós
Cruthaigh	daoirse	ciotach	lách	ag déanamh	éad	fo-theidil	i lár
Cuir	díoltas	cliste	láidir	ag léamh	eagla	fuaim	ar son
Déan	dóchas/éadóchas	cruálach	macánta	ag insint	faoiseamh	fuaimrian	de bharr
Feic	draíocht	dall	mailíseach	ag cur	fearg	graificí	**Réamhfhocail shimplí**
Féach	fear	dathúil	morálta	ag rá	fuath	meafar	de, do, faoi, ó roimh, trí
Inis	greann	dea - scríofa	muiníneach	**Téamaí**	grá	mioncharachta(i)r	um, ar, gan, mar, idir, thar
Léigh	meas	deacair	mífhoighneach	easpa tuisceana	imní	príomhcharachta(i)r	os, chuig, dar, le, as, ag, i
Léirigh	nádúr/ dúlra	dáiríre	mímhacánta	cearta daonna	isle brí	radharc	**Forainmneacha**
Muscail	páiste	dílis	míthrócaireach	daoirse	ocras	scríbhneoir	mé, tú, sé, sí, (thú, é, í)
Ól	saint	dícheallach	saonta	drochmheas sa sochaí	sceitimíní	seat	sinn/muid, sibh, siad (iad)
Tabhair	saoirse	ealaíonta	sean	soineantacht na hóige	tart	stiúrthóir	mise, tusa, seisean, sise
Taispeáin	sláinte	éifeachtach	soiléir	Cás na mban/na bhfear	tuirse	suíomh	sinne/muidne, sibhse, siadsan
Úsáid	teannas	éasca	soineanta	bochtanas	uaigneas	údar	eisean, ise, iadsan

CC BY SA © PDST 2018

Litríocht - Forbairt agus Feasacht Teanga

Frásaí úsáideacha	Abairtí úsáideacha
Taitníonn/ní thaitníonn an dán/an scannán/an scéal seo liom	Tugann an file/stiúrthóir/scríbhneoir cur síos/tuiscint éifeachtach dúinn ar X
sa véarsa/radharc/chaibidil deireanach	Tugtar cur síos/léiriú/léargas éifeachtach dúinn ar X
grá don dúlra/chultúr/fharraige	Sa chéad véarsa/radharc/chaibidil, tugann an file/stiúrthóir/scríbhneoir íomhá dúinn de X
sa chéad /dara/ tríú véarsa/radharc/chaibidil	Cruthaíonn an file/stiúrthóir/scríbhneoir atmaisféar X… (Cruthaítear atmaisféar X…)
Tugann/cruthaíonn/úsáideann/léiríonn/taispeánann/déanann /braitheann/cuireann/músclaíonnn/míníonn/tá an file	Cruthaíonn/úsáideann an file/stiúrthóir/scríbhneoir íomhánna éifeachtacha, ealaíonta , mealltacha sa dán/scannán/scéal (Cruthaítear/úsáidtear).
friotal gearr gonta/friotal deas simplí/friotal casta/caint ghonta/caint dheas shimplí/caint chasta/caint mhaslach	Úsáideann an file/stiúrthóir/scríbhneoir X chun béim a chur ar mhothúcháin an dáin/an charachtair/an scéil (Úsáidtear).
Mothaím/Ceapaim/sílim go bhfuil/nach bhfuil	Léiríonn an file/carachtar go soiléir go bhfuil imní/áthas/brón/fearg air/uirthi (Léirítear).
an téama/mothúchán is láidre	Léiríonn an file/stiúrthóir/scríbhneoir X sa chéad/dara...véarsa/radharc/chaibidil (Léirítear X).
Is é mo thuairim ná...	Feictear dom go bhfuil X le brath ag deireadh an dáin/ an scannáin/ an scéil.
Is é X téama an dáin/an scannáin/an scéil seo.	Taispeánann an file/stiúrthóir/scríbhneoir X ag deireadh an dáin/scannáin/an scéil (Taispeántar).
Is cosúil go bhfuil...	Chuir an dán/scannán/scéal seo ag smaoineamh mé/ Chuir sé X i gcuimhne dom.
Feictear/tugtar/cruthaítear/úsáidtear/léirítear/taipeántar/ déantar/cuirtear/músclaítear/mínítear X sa chéad/dara véarsa	Tá codarsnacht le feiceáil idir véarsa/radharc/chaibidil a haon agus a dó.
Nochtaítear dúinn	Baintear feidhm chliste as an gceol/bhfuaim/gcur síos chun mothúcháin/atmaisféar/tuiscint a threisiú.

Tuiseal ginideach	ainm an fhile/stiúrthóra/scríbhneora	tús an dáin/an scannáin/an scéil	áilleacht na farraige	caint na ndaoine
easpa tuisceana	saol an fhile/stiúrthóra/scríbhneora	i lár an dáin/an scannáin/an scéil	soineantacht /draíocht na hóige	tréithe na gcarachtar
cearta daonna	teideal an dáin/an scannáin/an scéil	deireadh an dáin/an scannáin/an scéil	éirí na gréine	cás na mban
cúrsaí folláine	téama an dáin/an scannáin/an scéil	éifeacht an cheoil	saibhreas an tsaoil	éifeacht na bhfocal

© PDST 2018

Abair, Pléigh agus Scríobh le chéile!

Rudaí a chur in ord

mar thús/ ar dtús
i dtús báire/ i dtosach báire
ansin
ina dhiaidh sin
sa deireadh thiar thall
mar fhocal scoir
i ndeireadh na dála
ar deireadh

Cúis a léiriú

mar sin
sin an fáth
ar an ábhar sin
dá bhrí sin
toisc
uaidh seo
mar gheall air sin
ionas go/sa chaoi is go

Comparáid agus Codarsnacht

mar a chéile
Is ionann
mar an gcéanna le
cosúil le
ar an gcuma chéanna
difríocht idir
difriúil óna chéile
a mhalairt
éagsúil óna chéile

Cathain/Cén uair?

nuair/nuair a
fad a
ó
a luaithe agus
ní túisce ná
ar dtús
roimh/roimhe sin
tar éis/tar éis sin
le déanaí/ar na mallaibh/le gairid
idir an dá linn
ar deireadh
as seo amach
amach anseo
sa todhcaí
go rialta
go minic
i gcónaí
i dtólamh
feasta
go deo
go brách
riamh

Tuairim eile

thairis sin
fosta
freisin
agus
mar an gcéanna
mar a chéile
le cois
ina theannta sin
ar a bharr sin
lena chois sin
chomh maith leis sin
in ainneoin sin ar fad
dá bharr sin
ciallaíonn sin
mar sin
b'fhearr a rá
anuas air sin
chun tacú leis sin
ceapaim
sílim
is é mo bharúil ná/Is é mo thuairim ná

Aontaím/Ní Aontaím/Nílim cinnte

glacaim le
tigim leat go hiomlán
réitím le
ámh
in ainneoin sin
in ionad sin
diomaite de
cé is moite de
faoi mar
seachas
ní mór do
cinnte dearfa
ní ghlacaim le
murach sin
taobh amuigh de sin
ar an lámh eile
os a choinne sin
ina áit sin
fós
cé go
fiú amháin
ar aon chuma
pé scéal é
ach
áfach
mar sin féin
ina dhiaidh sin féin
bíodh sin mar atá
seachas sin
seans
b'fhéidir
thiocfadh dó
é sin ráite
(Táim) amhrasach faoi

Pointe ar leith a dhéanamh

Maidir le
I dtaca le
Tagraím do
De réir sin
Is ionann sin is a rá
'Séard atá mé ag rá ná
Len é a chur ar bhealach eile
Len é a chur i bhfocail eile

Cúis a léiriú

mar sin
sin an fáth
ar an ábhar sin
dá bhrí sin
toisc
uaidh seo
mar gheall air sin
ionas go/sa chaoi is go

Ráitis chun mo thuairimí a chur in iúl

- Tá an cheist seo pléite agus athphléite againn/ag polaiteoirí, ag iriseoirí agus ag saineolaithe/ag an bpobal i gcoitinne.
- Is cosúil go bhfuil ag teip orainn, go dtí seo, teacht ar réiteach sásúil ar an scéal/bhfadhb seo.
- Ní gá dúinn ach éisteacht le ceannlínte na nuachta lá ar bith agus cloisfimid tagairt éigin do X.
- Ábhar conspóideach is ea é gan amhras.
- Is mór an náire é scéal mar seo a bheith ag titim amach sa tríú mílaois.
- Is é mo thuairim ná go bhfuil meascán de chúiseanna leis an bhfadhb chasta seo.
- Anuas air sin, ní dóigh liom go bhfuil mórán á dhéanamh ag X.
- Ní féidir a shéanadh ach gur deacair fadhb mar seo a réiteach, ach ní mór dúinn rud éigin fiúntach a dhéanamh láithreach.
- Mar a luaigh mé cheana ní fadhb shimplí í agus dá bhrí sin, ní bheidh réiteach simplí i gceist.
- Mar fhocal scoir/ I ndeireadh báire/ Ar deireadh thiar thall/ Agus deireadh ráite/I ndeireadh na dála/

Ceisteanna agus Freagraí - Díospóireacht ranga

Cad é do thuairim faoi?	Is é mo thuairim faoi, ná
Cad a cheapann tú faoi?	Is éard a cheapann mé faoi ná…
Cén fáth go ndeir tú sin?	Deirim sin mar..
Cá bhfuil an fhianaise?	Tá an fhianaise anseo
Cé eile a aontaíonn leis seo?	Aontaím leis seo
Conas a mhíneofá é?	Mhíneoinn mar seo é
An dóigh leat go bhfuil cúis leis?	Is/ní dóigh liom go bhfuil cúis leis
Ar smaoinigh tú riamh ar..?	Smaoinigh mé/ níor smaoinigh mé
An féidir leat sampla a thabhairt dom?	Is/Ní féidir liom sampla a thabhairt duit
An aontaíonn tú le..?	Aontaím le…
An bhfuil réiteach agat ar..?	Tá/níl réiteach agam ar…
Ar thug tú faoi deara go..?	Thug/níor thug
An? - Ní	Ar? - Níor

cc BY SA © PDST 2018